

Asia: VN/1281/2020

Lausuntopyyntö hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Arffman kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto selontekoon kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista. Selonteko on hyvin valmisteltu ja pidämme ehdotettuja toimenpiteitä pääasiallisesti onnistuneina. Kotoutumiseen keskittyminen on äärimmäisen tärkeää kansainvälistyvälle Suomelle jo nyt, mutta ennen kaikkea tulevaisuudessa, jolloin maahanmuutto on Suomen elinvoimaisuuden edellytys.

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

Kappale "Autamatisaation ja digitalisaation vaikutukset kohdistuvat maahanmuuttajiin" on tärkeä, mutta ristiriidassa s. 19 tutkimustuloksen kanssa siitä, että ulkomaalaistaustaisten koulutus rakenne on varsin samanlainen suomalaisiin verrattuna. Kokemuksemme mukaan myös luku- ja kirjoitustaidottomilla maahan muuttaneilla on yleensä verrattain hyvät digitaidot, mutta suurin este palveluiden sujuvuudelle on opetuksen järjestäjien ennako-oletukset maahan muuttaneiden digitaidoista ja toisaalta opetushenkilöstön osaamattomuus/haluttomuus ottaa käyttöön digitaalisia opetus- ja valmennusvälineitä. Digitaidot ovat kuitenkin avainasemassa myös alueellisen tasa-arvon turvaamiseksi. Viranomaisten digitaalisissa palveluissa ja kotoutumisen palveluissa tulisi huomioida saavutettavuus teknologeisella, kielellisellä ja pedagogisella tasolla. (ks. esimerkiksi Accessible Language learning Online

Nov 11, 2019, ISSN: 2340-1095 ja Atkinson, A.-L. & Lampinen, M. 2020. Lukutaitoa tai ei, WhatsAppissa kohdataan!)

Huomion kiinnittäminen yksittäisten palveluiden kehittämisestä palveluekosysteemiin on kannatettava ja mahdollistaa myös avoimet palveluinnovaatiot, joita nykyinen rakenne jopaa estää.

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

Pidämme tärkeänä, että maahanmuuttajien ja työllistävien yritysten tarpeiden yhteensovittamista vahvistetaan valmistelemalla toimialakohtaisia palvelupaketteja yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Palvelupakettien valmistelussa tai Ruotsin Snabbspåret -mallin benchmarkkaamisessa tulisi huomioida erityisesti se, että käytänteet jäävät pysyviksi, vaikka niitä tehtäisiin hankerahoituksella.

Myös maahanmuuttajien yrittäjyyden tukeminen on tällä hetkellä vielä liikaa hanketoimijoiden vastuulla ja yrittäjyys voitaisiin huomioida laajemmin valtakunnallisilla malleilla ja myös kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelmassa paremmin (esim. Kokoman MOOC, ks. Hartikainen, A. & Ahola, M. 2020 Developing highly educated immigrant's entrepreneurial skills - result of two education pilots)

"Monimuotoisessa työelämässä huomioidaan työllistymisen ja työssä kehittymisen esteitä työnantajakuvassa, henkilöstösuunnittelussa, rekrytoinnissa, johtamisessa ja työkultuurissa." Arffmanin näkökulmasta toivoisimme keskittyttävän myös inklusiivisen työelämän mahdollistajiin, ei vain esteiden poistamiseen tai esteisiin.

SIB-kokeilun vakiinnuttaminen osaksi työvoimapalveluita on rohkea toimenpide, ottaen huomioon, että koto-SIBin toteutuksessa havaittiin myös eettisiä kysymyksiä (ks. esimerkiksi Ylönen, Niina 2020. Tuloperusteiset rahoitussopimukset: ratkaisu sosiaalisiin ongelmiin? - case Koto-SIB) Kokemuksemme mukaan hankkeen hallinnoinnissa, palveluntuottajien yhteistyössä ja rakenteisiin käytetyssä rahassa on myös tehottomuutta, jota ei ole kaikissa vaikuttavuushankinnoissa. SIBin toimintamallissa sinänsä on paljon hyvää, mutta on syytä kriittisesti arvioida, mitkä osat nostetaan osaksi jatkuvaa työvoimapalvelua.

Selonteossa todetaan, että ammatillisessa koulutuksessa yhteisten tutkinnon osien opiskelu on maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille ammatillisten tutkinnon osien opiskelua vaikeampaa ja ehdotetaan toimenpiteitä rahoituksen lisäämiseksi vieraskielisten opiskelijoiden tueksi. Toimenpide-ehdotuksissa ei kuitenkaan ole lainkaan huomioitu rakenteellisia muutoksia esimerkiksi näyttötutkintojärjestelmän saavutettavuuden näkökulmasta tai mikro-oppimista keinona työllistyä. Muut reitit kohti työllisyyttä ja osallisuutta kuin pitkätkä koulutukset jäävät vähälle huomiolle.

Korkeakoulujen edistyneemmän tason kurssien tarjonnan lisäksi tulisi tukea myös muiden toimijoiden kuin korkeakoulujen ratkaisuja, sillä korkeakoulujen kielenopetuksessa on jo nyt jatkuva resurssipula jopa siten, että kansainvälisten opiskelijoiden valmistuminen viivästyy, kun pakollisille suomen kursseille ei pääse. (ks. esimerkiksi Ahola, M., Haikala, R. & Zafar, A. 2019. Opiskelemaan pääsy ja työllistyminen haastavat ulkomaiset korkeakouluopiskelijat – muut maat keräävät osaajat)

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

Luku 8 keskittyy turvapaikanhakijoihin, mutta ei huomioi riittävästi muita kotoutujia, joiden etu myös on nopea kotoutumisen palveluihin pääsy. Lisäksi toivoisimme esityksiä konkreettisista takarajoista, joiden sisällä maahan muuttaneella on oikeus päästä palveluiden piiriin.

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

Pidämme äärimmäisen tärkeänä että matalan kynnyksen monikieliset ohjaus- ja neuvontapalvelut ovat saavutettavissa valtakunnallisesti myös pienillä paikkakunnilla ympäri Suomen.

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumisohjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

Näkökulma kotoutumisohjelman ja siihen sisältyvien palveluiden kehittämisessä asiakaslähtöiseksi on hyvä toimenpide, mutta toivoisimme maahan muuttaneiden toimijuutta itse palvelun kehittämisessä korostettavan sen sijaan, että kerätään kokemuksia ja mallinnetaan ulkopuolelta.

Yhteisen järjestelmän käyttöönotto usean tahon kesken osaamisen kartoittamisen ja tunnistamisen palveluissa on erittäin kannatettava ajatus. Ratkaisuja, joissa kotoutuja omistaa datan ja jotka ovat saavutettavia usealla kielellä, on jo olemassa. Järjestelmän tulisi myös olla työväline osaamisen tunnistamisessa ja kartoittamisessa sen sijaan, että sinne kerätään vain toisella metodilla / välineellä kartoitettu tieto.

Pidempään maassa asuneiden todetaan pääsevän kotoutumiskoulutukseen, jos paikkoja jää. Tässä ei toteudu alueellinen tasa-arvo ja alueilla, joissa kotoutujien määrä on suuri, ei kotoutumiskoulutukseen pääse kotoutumisajan ylittäneet. Kotoutumiskoulutuksen sisällöt eivät välttämättä myöskään palvele suoraan pidempään maassa olleita, joten heille tulisi olla toisenlaisia ratkaisuja kielitaidon ja työllistymisen tukemiseen.

Olemme iloisia, että hyvät kokemukset ELY-keskusrajat ylittävistä korkeakoulutettujen verkkokoulutuksista on huomioitu, mutta huomautamme myös, että työtä on tehty myös muun asiakkaiden segmentoinnin parissa verkkokoulutuksissa onnistuneesti (esim. tiettyyn ammattialaan perustuva verkkokoulutus) ja ammattialakohtaiset suomen kielen opetukset olisi viisaintakin järjestää valtakunnallisesti, jotta voidaan taata esim. hoiva-alan asiantuntijoiden nopea työllistyminen ja jatkuvat, joustavat kielen oppimisen ratkaisut.

Kannatamme koulutuksen laadun kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi valmisteltavia valtakunnallisia laatukriteerejä, mutta huomautamme, että kotoutumiskoulutuksen opettajilta vaadittava osaaminen syrjii tällä hetkellä alalle valmistuvia (kriteereissä usein monen vuoden työkokemus vaatimuksena) ja alalla on jo työvoimapula. Opettajan laatukriteerien lisäksi kannatamme palveluntuottajien laatukriteereitä, jotka voisivat perustua esimerkiksi vaikuttavuuteen. Opettajien osaamisen määrittely tietylle tasolle ei valitettavasti takaa esimerkiksi hitaiden ryhmien nopeampaa edistymistä, jotka selonteossa nostetaan erikseen huomioitavaksi. Monikielisyyden hyödyntäminen ja ei-äidinkielisten opettajien, joilla on useita muita apukieliä, tulisi hyödyntää entistä tehokkaammin opetuksessa ja nähdä maahan muuttaneiden opettajien ammattitaito voimavarana sekä poistaa selvästi syrjivät käytänteet, kuten YKI-todistuksen vaatiminen suomen/ruotsin kielen maistereilta, kun äidinkieli ei ole opetettava kieli. Huomautamme, että esimerkiksi peruskoulussa englantia opettavalta ei vaadita erillistä todistusta kielitaidosta, kun koulutus muuten vastaa tehtävää. Inklusiivisuus alkaa myös omasta kotipesästä.

Lukutaitokoulutuksen osalta tehdyt muutokset asettivat pienten kuntien luku- ja kirjoitustaidottomat epätasa-arvoiseen asemaan. Muistutamme, että kotoutumiskoulutusta on onnistuttu tuottamaan laajasti verkossa ja näin on voitu varmistaa alueellinen tasa-arvo. Myös lukikoulutusten järjestäminen on kokemuksemme mukaan mahdollista verkossa.

Kotoutumiskoulutuksen lähtötaso- ja päättöarvioinnin yhdenmukaistaminen ja kehittäminen suomeksi ja ruotsiksi on kannatettava, mutta toivomme, että uuden järjestelmän kehittämisen sijaan keskityttäisiin parantamaan, laajentamaan ja kasvattamaan jo hyvin toimivaa ja tutkittua Yleistä kielitutkintoa.

Omaehtoisten opintojen tukemiseen työttömyysetuudella tulisi ehdottomasti sisällyttää suomen/ruotsin kielen koulutus, kun tällä hetkellä tukea käytetään pääasiallisesti muihin koulutuksiin, eikä linjaus ole valtakunnallisesti selvä.

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osaajien pysyvyyttä ja osallisuutta

Tärkein osio kotoutumisessa jää toimenpiteiden osalta vielä kevyeksi. Mahdollisuuksien selvittämisestä toteutukseen on pitkä matka ja Suomella on jo kiire houkutella osaavaa työvoimaa. Ratkaisumalleja on jo olemassa, mutta julkisten rahoitusmallien jäykkyys estää joustavat ratkaisut. Toivomme lisää konkreettisia toimenpiteitä työperäisen maahanmuuton edistämiseksi ja työperäisten maahanmuuttajien ja heidän perheidensä kotoutumisen edistämiseksi.

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

-

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

-

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

-

Haikala Raisa
Arffman Finland Oy